

4. ФІНАНСИ І ГРОШОВИЙ ОБІГ

УДК 336.71

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКИХ ІННОВАЦІЙ В УКРАЇНІ

Герасимова В.О., к.е.н., Борисенко Д.С.

*Запорізький національний університет
Україна, 69600, м. Запоріжжя, вул. Жуковського, 66*

liguzova.v.a@ukr.net

У статті вивчається сучасний стан інновацій в українських банках, визначаються перспективи їхнього розвитку та подальшого впровадження в банківництво. Визначається їх вплив на розвиток банківської справи в Україні. Проаналізовано наукові дослідження іноземних та вітчизняних науковців щодо особливостей впровадження банківських інновацій. Визначено, що для підвищення конкурентоспроможності банки розроблюють власні маркетингові стратегії, визначаючи при цьому цільовий ринковий сегмент, а також власні тактичні і стратегічні завдання. Дослідження здійснені на основі актуальних наукових та статистичних даних. Проаналізовано поняття банківських інновацій та запропоновано розділити його на певні підгрупи. У результаті дослідження виявлено певні проблеми, які перешкоджають розвитку цієї галузі. Встановлено, що загалом вони пов'язані із законодавчою та нормативною базою, яка відмічається недосконалістю та непристосованістю до сучасних умов функціонування банків. Визначено, що перспектива розвитку банківських інновацій в Україні є досить високою, але на даний момент інноваційний потенціал не реалізується в повному обсязі, оскільки існують досить суттєві стримуючі фактори. Наукова новизна дослідження полягає у визначенні актуальних банківських інновацій та обґрунтування їх необхідності для повноцінного обслуговування в банках України. Практична значущість дослідження полягає у виділенні причин, які зумовлюють необхідність використання інновацій у банківській діяльності, та запропонованні шляхів стимулювання їхнього впровадження.

Ключові слова: банківські інновації, конкурентоспроможність, банківська система, Інтернет-банкінг, мобільний банкінг, платіжна система.

СОВРЕМЕННЫЕ ТЕНДЕНЦИИ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ БАНКОВСКИХ ИННОВАЦИЙ В УКРАИНЕ

Герасимова В.А., к.э.н., Борисенко Д.С.

*Запорожский национальный университет
Украина, 69600, г. Запорожье, ул. Жуковского, 66*

В статье изучается современное состояние инноваций в украинских банках, определяются перспективы их развития и дальнейшего внедрения в банковское дело. Определяется их влияние на развитие банковского дела в Украине. Проанализированы научные исследования иностранных и отечественных ученых об особенностях внедрения банковских инноваций. Определено, что для повышения конкурентоспособности банки разрабатывают собственные маркетинговые стратегии, определяя при этом целевой рыночный сегмент, а также собственные тактические и стратегические задачи. Исследования осуществлены на основе актуальных научных и статистических данных. Проанализировано понятие банковских инноваций и предложено разделить его на определенные подгруппы. В результате исследования выявлены определенные проблемы, которые препятствуют развитию данной отрасли. Установлено, что в целом они связаны с законодательной и нормативной базой, которая отмечается несовершенством и непригодностью к современным условиям функционирования банков. Определено, что перспектива развития банковских инноваций в Украине является достаточно высокой, но на данный момент инновационный потенциал не реализуется в полном объеме, поскольку существуют довольно существенные сдерживающие факторы. Научная новизна исследования заключается в определении актуальных банковских инноваций и обосновании их необходимости для полноценного обслуживания в банках Украины. Практическая значимость исследования заключается в выделении причин, обуславливающих необходимость использования инноваций в банковской деятельности, и предложении путей стимулирования их внедрения.

Ключевые слова: банковские инновации, конкурентоспособность, банковская система, Интернет-банкінг, мобильный банкінг, платежная система.

CURRENT TRENDS AND PROSPECTS OF THE BANK INNOVATION IN UKRAINE

Herasymova V.A., PhD in Economics, Borisenko D.S.

*Zaporizhzhia National University
Ukraine, 69600, Zaporizhzhya, Zhukovsky str., 66*

The purpose of the article is to examine the current state of innovation in Ukrainian banks, determining the prospects for their further development and implementation of banking. Determine their impact on the development of banking in Ukraine. The analysis research of foreign and domestic scientists on the specifics of the implementation of banking innovation. Determined that to increase the competitiveness bank develops its own marketing strategy, defining the targeted market segment and their tactical and strategic objectives. Research undertaken on the basis of current scientific and statistical data. The notion of banking innovation and invited to share uu certain subgroups. The study was identified certain issues that hinder the development of the industry. It was established that in general they are connected with the legislative and regulatory framework that is not marked by imperfection and adaptability to the current operating conditions of banks. Determined that the prospect of bank innovations in Ukraine is quite high, but at the moment innovation potential is not realized in full, because there are very significant constraints. The scientific novelty of the research is to determine the actual banking innovation and justification of the need for full service banks in Ukraine. The practical significance of the study is to allocate the causes that lead to the need for innovation in banking and proposing ways to stimulate their implementation.

Key words: banking innovation, competitiveness, the banking system, Internet banking, mobile banking, payment system.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

У сучасних умовах розвитку економіки та фінансової кризи українські банки не мають змоги розвиватися так стрімко, як іноземні. Звичайно, зарубіжні банки впроваджують більш сучасні підходи та інновації, оскільки їхня економіка сприяє цьому, але саме для підтримки політико-економічного стану нашої держави, повернення довіри населення банки повинні застосовувати нові інноваційні методи та інструменти роботи, які будуть орієнтовані на клієнтів.

Для підвищення конкурентоспроможності банки розробляють власні маркетингові стратегії, визначаючи цільовий ринковий сегмент, а також власні тактичні і стратегічні завдання. При цьому банк має не лише зацікавити клієнта, а й бути зручним, доступним та орієнтованим на довгострокову співпрацю з ним. У зв'язку з цим інновації здатні забезпечити як вирішення поточних питань, так і покращення фінансового становища банку та його дохідність.

Відомо, що в банківській сфері відображається економічний стан держави, оскільки ця галузь залежить від впливу зовнішніх факторів, при цьому без банків економіка не здатна функціонувати повною мірою, тому їхня діяльність має бути контрольованою. Запорукою інноваційного розвитку економіки взагалі є активізація інноваційних перетворень у банківській сфері.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Проблема сучасного стану та перспектив розвитку банківських інновацій в Україні є достатньо складною. Варто відзначити, що цьому питанню присвячують увагу багато науковців, однак проблема не є до кінця вивченою. Вважаємо, що така ситуація склалася через те, що майже всі наукові дослідження не повною мірою враховують особливості, що властиві цій сфері економіки, а також частіше за все не береться до уваги їх ринкова позиція та орієнтованість на визначені сегменти ринку.

Праці Т. Васильєвої, О. Виноградової, В. Губського, Н. Кондратьєва, Л. Примостки, В. Опаріна присвячені дослідженню напрямів інноваційної діяльності банків. Іноземні вчені також не залишили його поза увагою – у працях Е. Менсфілда, Б. Санто, Й. Шумпетера аналізуються тенденції інноваційних банківських досягнень.

Сьогодні, коли економіка вимагає розвитку та шляхів подолання кризи, банківські інновації – необхідна складова розвитку фінансового стану країни, тому це питання потребує подальших досліджень.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ

Метою статті є визначення сучасного стану та перспектив розвитку банківських інновацій, обґрунтування необхідності їх використання, враховуючи сегмент ринку, що користується цими послугами, та стратегії розвитку банку, а також у запропонованні шляхів стимулювання впровадження банківських інновацій.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

За даними аналітичного департаменту НРА «Рюрик» [1] станом на 01.04.2016 р. в Україні налічувалося 111 банківських установ, які мають банківську ліцензію, порівняно з 2015 роком ця цифра зменшилась на 46 одиниць. Хоча кількість банків не збільшується, вимоги до їхньої роботи лише зростають, кожен із них намагається залишатися на ринку та тримати конкурентоспроможні позиції. Через це банки застосовують нові інноваційні послуги та технології. Банківські інновації потрібні для того, щоб автоматизувати деякі процеси, підвищити якість наданих послуг, підвищити рівень конкурентоспроможності.

У своїх працях вчені Н. М. Чиж та М. І. Дзямулич [11] виділяють причини, які обумовлюють необхідність запровадження інновацій в банківську діяльність:

- необхідність забезпечення прибуткової діяльності банку, причому не лише у короткостроковій, а й у довгостроковій перспективі;
- спроможність банківської установи генерувати нові потоки доходів за рахунок упровадження інноваційних продуктів, високої якості обслуговування клієнтів, що забезпечується саме реалізацією інноваційних рішень, що відрізняє банк від його конкурентів;
- підвищення операційної ефективності, що в сучасних умовах уже не може бути результатом лише економії на ресурсах, а потребує запровадження процесних інновацій, яке допомагає знизити витрати на виконання певних операцій із одночасним поліпшенням якості обслуговування.

Розгляд цього питання слід почати з визначення поняття «інновація». Згідно із Законом України «Про інноваційну діяльність» [2] інновації – новостворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентоздатні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери.

Розглянемо основні підходи до визначення терміна «банківські інновації», які наведені в таблиці 1.

Таблиця 1 – Підходи до визначення терміна «банківські інновації»

Автор, джерело	Визначення
Вікулов В.С. [3]	створення банківського продукту, що має більш привабливі споживчі властивості порівняно з пропонуваним раніше, або якісно нового продукту, здатного задовольнити не охоплені раніше потреби його потенційного покупця, або використання більш досконалої технології створення того ж банківського продукту.
Боровкова В.А. [4]	реалізований у формі нового банківського продукту або операції кінцевий результат інноваційної діяльності банку.
Сгоричева С.Б. [5]	упровадження нових або суттєво вдосконалених банківських продуктів і послуг, які відповідають існуючим або потенційним фінансовим потребам клієнтів, власним інтересам банку та вимогам банківського законодавства, надають зацікавленим сторонам додаткові вигоди й є результатами банківського інжинірингу.

На нашу думку, можна виділити такі найбільш поширені банківські інновації:

1. Розширення функціональних можливостей платіжних карток.
2. Інтернет-банкінг.
3. Мобільний банкінг.

Особливою популярністю у всьому світі користується технологія PayPass – це технологія безконтактних платежів, якою оснащені банківські карти компанії MasterCard [6].

Безконтактні картки класу «класик» і «стандарт» пропонують ПАТ «Альфа-Банк», АТ «ОТП Банк», АТ «Укрексімбанк» та ПАТ «Укрсоцбанк». Своєю чергою, ПАТ КБ «ПриватБанк» за бажанням власника карти пропонує безконтактну технологію навіть у складі карт для виплат (зарплатних, пенсійних, стипендіальних).

Такий інноваційний підхід до користування картками має переваги:

1. Зручні і швидкі розрахунки за допомогою платіжного терміналу.
2. Вищий рівень безпеки, оскільки картку не потрібно передавати в руки працівнику банку.
3. Наявність чіпа, магнітної стрічки, антени, які дозволяють проводити миттєві розрахунки як в Україні, так і за кордоном.

Головна тенденція розвитку сучасних технологій – використання Інтернету в повсякденному житті, що допомагає економити власний час та виконувати необхідні операції самостійно в будь-якому місці. Такі можливості надає Інтернет-банкінг.

Як зауважує Єсіна А.Г., Інтернет-банкінг сьогодні дозволяє користувачам здійснювати такі операції: проводити операції з будь-якого комп'ютера, що підключений до мережі Інтернет в офісі, вдома або у відрядженні, оплатити послуги кабельного та супутникового телебачення, операторів мобільного зв'язку, проводити комунальні платежі, отримувати витяги про рух коштів за картою або рахунком за останні кілька днів, календарний місяць, інший довільний період часу, відкривати депозити, сплачувати кредити, виконувати переказ коштів між власними рахунками, різні операції з кредитними картами, переглядати курси валют, оголошення банку, надавати заявки на купівлю/продаж/конвертацію валюти та ін. [7].

В Україні саме ПАТ КБ «ПриватБанк» став першим банком в Україні, який запропонував своїм клієнтам таку послугу в 1998 році. У наступних роках Інтернет-банкінг набув широкого розповсюдження у таких банках: АТ «УкрСиббанк», ПАТ «Укрсоцбанк», «ПАТ «Альфа-банк» тощо.

За результатами дослідження умов ІТ-сервісів і послуг для приватних клієнтів у 50 найбільших роздрібних банках України, проведеного в середині травня 2016 року компанією «Простобанк Консалтинг» [8], виявилось, що тільки 35 банків мають власні системи Інтернет-банкінгу.

За аналізом «Простобанк Консалтинг» звертає увагу на 44 онлайн-опції, Інтернет-банкінг «Приват24» підтримує 35 з них. За функціональні можливості свого дистанційного сервісу банк зайняв 1-ше місце (рис. 1).

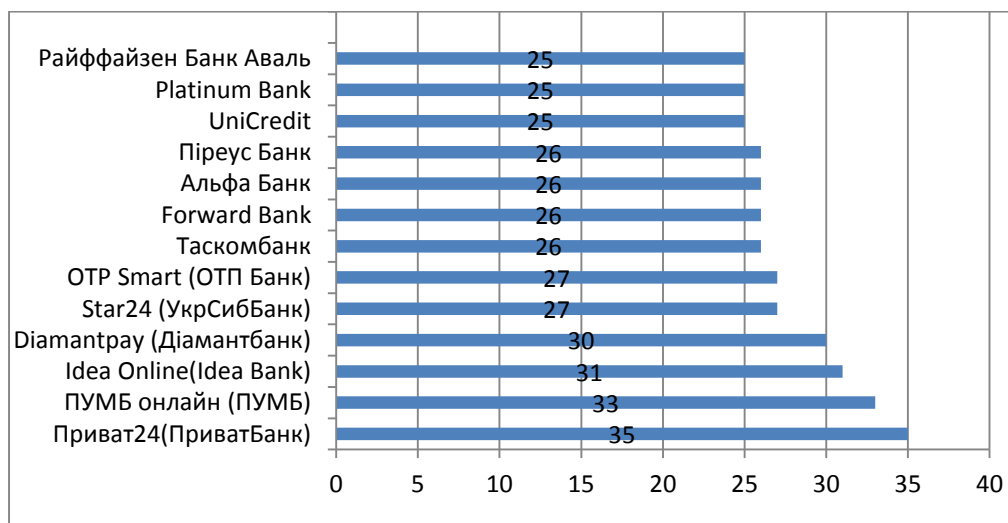

Рис. 1. Кількість підтримуваних функцій у системах Internet-banking для фізичних осіб у найбільших банках України станом на середину травня 2016 р.

Завдяки можливостям мобільного зв'язку досить зручним є смс-інформування про проведені операції. На мобільний телефон клієнт отримує одноразовий пароль, за допомогою якого підтверджує трансакцію. Перевагами такої опції є унеможливлення шахрайських операцій та забезпечення користування мобільним банкінгом.

В Україні лише близько 10% банків пропонують своїм клієнтам мобільні додатки, через які можливо управляти рахунками, здійснювати платежі, керувати депозитами, оплачувати комунальні послуги і т.д. Банки, що своєчасно зрозуміли інноваційні тенденції та впровадили їх серед своїх послуг та каналів обслуговування, це – ПАТ КБ «Приватбанк», АТ «Ощадбанк», ПАТ «Сбербанк», ПАТ «Укрсоцбанк», ПАТ «Альфа-банк», АТ «Укрсиббанк», ПАТ «Перший український міжнародний банк», АТ «ОТП банк», ПАТ «Кредобанк», ПАТ «Платинум банк» тощо [9].

Зараз мобільний банкінг набув особливої популярності та продовжує розвиватися. Так, АТ «Укресімбанк» розвиває індустрію безконтактних карткових розрахунків, впроваджуючи сучасні інноваційні рішення. Державний банк спільно з міжнародною платіжною системою Visa розробив мобільний додаток EXIMpay для безконтактної оплати в торгово-сервісних мережах за допомогою мобільного пристрою – смартфона або планшета.

Новий сервіс EXIMpay базується на безконтактних (NFC) платежах з використанням технології HostCardEmulation (HCE). За даними «Простобанк Консалтинг» ця технологія дозволяє емулювати віртуальну карту клієнта в мобільному додатку і розмістити в смартфоні «платіжну інформацію», яку зберігає мікропроцесор пластикової карти [10]. Вважаємо, що таке рішення є дуже вигідним та зручним, оскільки користувач тепер не змушений носити картку з собою.

Перспектива розвитку банківських інновацій в Україні є досить високою, але на даний момент інноваційний потенціал не реалізується в повному обсязі. Сьогодні в нашій країні саме в банківській сфері панують консервативні погляди: простіше звернутися до фінансового консультанта, який виконає певну операцію швидше і без помилок.

Недосконалість у законодавчій базі певною мірою стримує впровадження інновацій у банках – сьогодні не існує законів, які б регламентували діяльність Інтернет-банкінгу, а також недоліки в законодавстві щодо валютного регулювання, міжнародного торговельного фінансування тощо.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження засвідчило, що інновації в банківській сфері не розвиваються тією мірою, як могли б відповідно до свого потенціалу, але саме вони стануть рушійною силою розвитку банківської системи загалом. Саме за допомогою банківських інновацій можна привернути увагу нових клієнтів та залучити їх до співпраці, забезпечити не лише короткостроковий, а й стратегічний розвиток банку. При створенні інновацій слід враховувати перш за все необхідність новизни для клієнта, унікальність та привабливість новоствореного продукту, який був би корисним для користувача. Розвиток інновацій у банківській сфері України потребує застосування досвіду більш розвинених держав та врахування потреб населення нашої країни.

ЛІТЕРАТУРА

1. Національне рейтингове агентство «Рюрик» : аналіт. огляд банківської системи України за I кв. 2016 р. URL : http://rurik.com.ua/documents/research/bank_system_1_kv_2016.pdf.
2. Про інноваційну діяльність : Закон України від 16.10.2012 № 5460-VI (5460-17). *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 2–3. ст. 41.
3. Вікулов В. С. Концептуальний підхід до розробки інноваційної стратегії комерційного банку. *Фінансовий менеджмент*. 2004. № 5. С. 106–121.
4. Банки и банковское дело : учеб. для бак. / В. А. Боровкова [и др.] ; под ред. В. А. Боровковой. 3-е изд., перераб. и доп. Москва : Изд-во Юрайт, 2014. 623 с.

5. Єгоричева С. Б. Банківські інновації : навч. посіб. Київ : Центр учб. літ-ри, 2010. 206 с.
6. Дистанційне банківське обслуговування URL : www.bankdbo.ru/paypass.
7. Єсіна О. Г. Інтернет-банкінг в Україні сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2013. № 1. С. 209–213.
8. Определены банки с наилучшим функционалом системы Интернет-банкинга. URL : www.prostobank.com/.
9. Карчева І. Я. Сучасні тенденції інноваційного розвитку банків України в контексті концепції Банк 3.0. *Фінансовий простір*. 2015. № 3 (19). С. 293–299.
10. Укрэксимбанк и Visa внедряют инновационный платежный продукт EXIMpay. URL : www.prostobank.com/.
11. Чиж Н. М., Дзямулич М. І. Банківські інновації: проблеми та перспективи. *Економічні науки. Серія «Облік і фінанси»*. 2012. Вип. 9 (33). Ч. 4. С. 67–75.

REFERENCES

1. “Natsionalne rating agency “Rurik”: Analytical review of the banking system of Ukraine for I quarter 2016”, available at: http://rurik.com.ua/documents/research/bank_system_1_kv_2016.pdf (access October 15, 2017).
2. “On Innovation Activity”: Law of Ukraine of 16.10.2012 № 5460-VI (5460-17), *Vidomosti Verhovnoyi Radi Ukraini*, 2014, № 2-3, Article 41.
3. Vikulov, V.S. (2004), “Conceptual approach to the development of innovative strategies of commercial bank”, *Financial Management*, № 5, pp. 106-121.
4. Borovkova, V.A., et al. (2014), *Banki i bankovskoe delo* [Banks and Banking: a textbook for bachelors], Publishing Yurayt, Moscow, Russia.
5. Yehorycheva, S.B. (2010), *Bankivski Innovatsiyi* [Banking Innovation], Center of educational literature, Kyiv, Ukraine.
6. “Remote banking service”, available at: www.bankdbo.ru/paypass (access October 25, 2017).
7. Esina, A.G. (2013), “Internet Banking Ukraine in the current state, problems and prospects”, *Journal of Social and Economic Research*, № 1, pp. 209-213.
8. “Define the banks with the best functionality of the system of Internet banking”, available at: www.prostobank.com/ (access October 27, 2017).
9. Karcheva, I. (2015), “Current trends of innovation development banks in Ukraine in the context of the concept Bank 3.0”, *Financial space*, № 3(19), pp. 293-299.
10. “Ukreximbank and Visa to introduce innovative billing product EXIMpay”, available at: www.prostobank.com/ (access October 25, 2017).
11. Chizh, N.M. and Dzyamulich, M.I. (2012), “Banking Innovation: Problems and Prospects”, *Economics. Series “Accounting and Finance”*, Iss. 9 (33), Part 4, pp. 67–75.

УДК 336.761(477)

ІНТЕГРАЛЬНЕ ОЦІНЮВАННЯ ФОНДОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Щебликіна І.О., к.е.н., доцент, Білий Д.О.

*Запорізький національний університет
Україна, 69600, м. Запоріжжя, вул. Жуковського, 66*

innashebykina@gmail.com, dimonchik03011996@gmail.com

У статті досліджено сутність фондового ринку як економічного поняття. Розглянуто характерні риси фондового ринку, що відрізняють його від будь-яких інших ринків. Виділено функції фондового ринку, як-то фінансове посередництво, централізація капіталу, підвищення рівня концентрації капіталу та виробництва, облікова, контрольна, забезпечення балансу попиту та пропозиції, стимулююча, регулятивна. Розглянуто підходи до порядку проведення оцінки та аналізу цінних паперів фондового ринку – оцінка цінного паперу зосереджена